

KRIMET E ALEANCËS BALLKANIKE SIPAS SHTYPIT SHQIPTAR TË KOHËS (1912-1913)

Shpend AVDIU
Instituti Albanologjik
Prishtinë

Përmbajtje e shkurtër: Në këtë punim jemi mbështetur kryesisht në informacionet që ofrojnë shkrimet e gazetave të kohës që janë botuar në Shqipëri dhe jashtë saj, si: “Përlindja e Shqipërisë”, “Atdheu”, “Shqypnia e Re”, “Taraboshi”, “Ushtimi i Kujës”, “Besa Shqiptare”, “Dielli”, etj. Këto gazeta ne faqet e veta transmetonin edhe shtypin botërorë për krimet serbe, malazeze dhe greke. Ky shtyp ka një vlerë të madhe për studimin e krimeve të Aleancës Ballkanike gjatë viteve 1912-1914. Përveç shtypit shqiptar, në këtë punim është marrë për bazë edhe shtypi i vendeve të tjera si dhe studime të ndryshme lidhur me temën bosht.

1. Vazhdimi i krimeve serbe, malazeze e greke edhe pas vendimeve të Konferencës së Londrës

I gjithë shtypi shqiptar që dilte në Shqipëri si në Veri, ashtu edhe në Jug, u kushtonte rëndësi të veçantë shqiptarëve të mbetur nën Serbi, Mal të Zi dhe Greqi dhe gjerë e gjatë merrej me gjendjen e tyre tragjike. Shtypi shqiptar dhe ai i huaj raportonin për krimet që shkaktoheshin nga Serbia dhe Mali i Zi në Veri dhe Greqia në Jug.

Edhe pas përcaktimit të kufijve në Konferencën e Ambasadorëve në Londër, shtetet ballkanike nuk i kishin hequr forcat e tyre nga

Shqipëria, pra, nga ajo pjesë që ishte përcaktuar shtetit shqiptar, edhe pse sipas vendimeve të Konferencës së Ambasadorëve në Londër, Fuqitë e Mëdha ua kishin bërë të qartë shteteve ballkanike se nuk duhej të mbetej brenda këtyre kufijve as edhe një ushtar i vetëm.¹ Por, vendimet e Fuqive të Mëdha nuk u respektuan. Forcat greke e serbe bënë shumë krime dhe mizori të ndryshme, jo vetëm në tokat shqiptare që i kishin pushtuar dhe tashmë ua legjitimonin të drejtën ndërkombëtare mbi to Fuqitë e Mëdha, por, këto krime i vazhduan edhe brenda kufijve të shtetit shqiptar të sapoformuar dhe të njohur ndërkombëtarisht, e mos të flasim për krimet të cilat i kishin bërë në Kosovë, e Çamëri².

Gazeta “Dielli” në numrin 274, 11 Vjeshtë III, 1913, transmeton një shkrim të gazetës londineze “Daily Telegraph”, të datës 1 nëntor 1913, ku shkruan: “*Guvernatorët e Austrisë dhe Italisë janë dakorduar ta zgjedhin çështjen e kufijve shqiptaro-grek në çdo mënyrë, edhe në qoftë se komisioni ndërkombëtar s’e përfundon punën e vet. Austro-Hungaria dhe Italia do të bëjnë marrëveshje me aleatin e tyre, Gjermaninë që të mos lëshojnë as edhe një pikë për këtë çështje, në qoftë se Greqia, ashtu siç i ishte kërkuar nga Konferenca e Ambasadorëve në Londër që t’i largojë të gjitha forcat e veta nga Shqipëria, në të kundërtën do të merren masa vepruese ndaj saj*”³. Kurse gazeta “Përlindja e Shqipnjes” shkruan: “*Mishrat e zemrat na dridhen nga lajmet e këqija që mësojmë për vuajtjet e vëllezërve tanë që fati i zi i dënoi që të mbesin rob nën barbarët serb, grek, dhe malazezë! Në këtë artikull thuhet se egërsirat e Afrikës janë lule para këtyre barbarëve që jetojnë në mes të Evropës*”⁴. Më tej në këtë shkrim thuhet se “barbarizmat serbe nuk dallojnë nga ato të inkuizicionit, ku qeveritari i Shkupit, Ceronici u ka futur tmerrin shqiptarëve dhe bullgarëve, ku u thoshte qeveritarëve serbë që do t’u shkurtojë këmbët këtyre po që se nuk bëhen serb. Njësoj veprohet nga Mali i Zi dhe Greqia”⁵.

Në Jug të Shqipërisë, nga gazeta “Dielli” raportohen krime të shumta të grekëve ku me dhunë para Komisionit Ndërkombëtar të Kontrollit shqiptarët detyrohen të shtiren si grekë, ata që nuk iu bindën

¹ *Përlindja e Shqipërisë*, 22/4 Kallëduar 1914.

² *Atdheu*, 15 Vjeshtë e II-rë 1913.

³ *Dielli*, 14 Vjeshtë III 1913.

⁴ *Përlindja e Shqipnjes*, 28 gusht 1913.

⁵ Po aty

këtyre urdhrave rriheshin pa mëshirë ose dërgoheshin në burgjet greke⁶.

2. Terrori shtetëror dhe konvertimi me dhunë i shqiptarëve në fenë ortodokse

Shtypi shqiptar që dilte në Shqipëri dhe jashtë saj, gjatë viteve 1913-1914 raportonte për shumë krime që bëheshin nga ana e Malit të Zi dhe Serbisë në Kosovë dhe në rrethin e Dibrës. Në një artikull të gazetës shkodrane "Besa Shqiptare" raportohet për gjendjen e rëndë të shqiptarëve të cilët më dhunë detyroheshin të ktheheshin nga feja myslimane në atë ortodokse. Kjo gazetë jep një shifër të vitit 1912-13 ku janë vrarë rreth 80 mijë shqiptarë në territorin e Kosovës⁷.

Çështja e konvertimit me dhunë në fenë ortodokse trajtohet gjerë e gjatë në një shkrim tjetër të gazetës "Besa Shqiptare", të datës 3 korrik 1913. Në një artikull me titull "Salvimi i Katolikëve në Kosovë", pasi i bën një përshkrim gjendjes së Famullisë dhe kishës së Zllakuçanit dhe pasi përmend vrasjen e famullitarit Luigj Palaj⁸, shkruan për një torturë që kishte përjetuar kushëriri i famullitarit të vrarë, që tashmë e kishte zëvendësuar atë në udhëheqjen e kësaj famullie. Pasi përshkruan gjerë e gjatë dhunën që komandanti serb i xhandarmërisë kishte ushtruar mbi priftin katolik, në maj të vitit 1913, jepet edhe ky përshkrim⁹: "*...Të shtunën mrama tuj dasht meshtari me i ra kumbones, sikur ash dokja, serbet nuk e lanë, nadjë (në mëngjes-vër-jonë) ushtarët serb i ranë vet kumbonëse për'i herë u mblodh katundi me shpnesë se tu ken' lirue. Frati prej ndyemit, kishte per t' ju predikue si tjetër herë; por puna duel krejt ndryshe. Porsa famullia ja mbrini te kasha e pane vedin t' rrethuem prej serbve, të cilët u orvaten me të gjitha mënyrët me ja u mushë mendin me mohue fenë katolike e me u ba shkje...*"¹⁰.

Edith Duraham e cila ishte protagoniste e ngjarjeve që po zhvilloheshin në atë kohë shkruante: *Nga Gjakova vinin lajme edhe më të këqija. Malazezët po përpiqeshin t'i kthenin me forcë myslimanët dhe*

⁶ Dielli, 14, Vjeshtë II 1913.

⁷ Besa Shqiptare, 23 gusht 1913.

⁸ Po aty.

⁹ Po aty.

¹⁰ Besa Shqiptare, 3 korrik 1913.

*katolikët në fe tjetër*¹¹. Edhe në Guci po thuaj ishte e njëjta gjendje: “Myslimanët u desh ose ta zgjedhin vdekjen ose pagëzimin”, më tej Durham shkruan: *Një numër i madh burrash vdiqën në tortura, gratë i quan në kishë, “si delet” dhe i pagëzuan. Ato që kundërshtonin i dhunonin ushtarët*¹²

Konvertimi më dhunë i shqiptarëve në fenë ortodokse nga Mali i Zi, (Plavë, 1913)

Për konvertimin e shqiptarëve në ortodoks nga ana e Malit të Zi flasin dokumente malazeze të kohës, dhe në raportohej se konvertimi i shqiptarëve në territoret e pushtuara, në ortodoks kishe kaluar më dhunë.¹³ Lazër Mjeda arqipeshkvi i Prizerenit në një dokument të dërguar në Vjenë, i datës 24 janar 1913, shkruante: *Shembulli i Gjakovës është i jashtëzakonshëm dhe më makabri. Ushtarëve iu dha e drejta të bënin gjithçka, nuk kursyen as gratë, as fëmijët, plaçkitën çdo gjë.*¹⁴

Për krimet serbe flasin edhe dokumentet angleze. Nënkonsulli Peckham, më 28 shkurt 1913, i shkruante një telegram sekretarit të Parë Shtetëror të Punëve të Jashtme, ku raportonte për 60 shqiptarë të vrarë në rrethin e Gjilanit. Ky dokument po ashtu shkruante edhe për

¹¹Edith Durham, *Brenga e Ballkanit*, Tiranë, 2000, f. 282

¹²Po aty.

¹³Për më shumë shih: Zekeria Cana, *Gjenocidi i Malit të Zi mbi popullin shqiptar 1912-1913*, (Dokumente), Prishtinë, 1996, f.215-216; Lush Cullaj, *Argjipeshkvi Mjeda në dokumente Malazeze të vitit 1913: në Imzot Lazer Mjeda- mbrojtës dhe lëvrues I identitetit shqiptar*, Prishtinë-St Gallen, 2011, f.300-301.

¹⁴Për më shumë shih: Gjergj Gashi, *Kosova- altari I Arbërisë 1910-19141, Vëll III*, (Dokumente), Tiranë, 1996, f.87.

1200 të vrarë në Ferizaj, dhe për një numër të pa caktuar kufomash të hedhura në Vardar, menjëherë pas okupimit serb të Kosovës. Nënkonsulli britanik në Shkup, supozonte se këto krime ishin bërë për shkak se në atë kohë ishin përhapur thashetheme se në ato pjesë ku 75 përqind e popullsisë ishte shqiptare, do t'i takonin Shqipërisë, dhe konsulli supozonte se këto krime janë bërë për qëllime statistikore.¹⁵

Për krimet serbe në territoret shqiptare ka shkruar edhe Dimitrje Tucoviq, i cili ishte themelues i Partisë Socialdemokrate Serbe (Srpska socijaldemokratska partija) dhe udhëheqës i gazetës “*Radničke novine*” dhe “*Borba*”. Ai në librin “*Serbia e Shqipëria*”, ndër të tjera konstatonte: “*Shtypi serb duke u përpjekur të justifikonte politiken e mbra- psht, trilloi për shqiptaret një kështjellë mendimesh të rremë e tenden- cioze. Kurse politika pushtuese e Serbisë, me metodat e saj barbare, i mbushi shqiptarët më një urrejtje të thellë ndaj nesh*”.¹⁶

Për dallim nga shtypi shqiptar dhe ai evropian, shtypi serb e paraqiste gjendjen si të qetë dhe stabile dhe raportonte me hipokrizi së ushtria serbe ishte pritur me entuziazëm nga shqiptarët dhe se ushtra serbe kujdeset për sigurinë e banorëve vendës pa dallim kombësie dhe feje.¹⁷ Ndërsa shtypi i huaj raportonte se në Shkup serbët po thernin gra, fëmijë dhe në vendet shqiptare krime bëhen edhe ku s’ka pasur fare kryengritje.¹⁸ Gazeta “*Taraboshi*” në një fejtון shkruante për krimet e serbëve në Kosovë ku përshkruante djegien e fshatrave të tëra deri të krimet më çnjerëzore¹⁹.

¹⁵Për më shumë shih: Gazmend S. Rizaj, *Shqipëria e Sipërme*, Prishtinë, 2012, f. 531-534.

¹⁶ Për më shumë shih: Dimitrje Tucoviq, *Sërbia e Shqipëria*, Prishtinë, 1975, f. 97-99.

¹⁷ *Politika*, 15.XII.1912; *Serpske novine*, 17.X.1912, cituar nga: Sreten Martinoviq, *Qëndrimi i ushtrisë serbe ndaj shqiptarve në viset e pushtuara në vitet 1912-1913*, *Gjurmime Albanologjike*, Seria e shkencave historike VII/1977, Prishtinë, 1978, f. 254-255.

¹⁸ *Dielli*, Boston, 11 vjeshtë e III, 1913.

¹⁹ Mizorinat e Serbëve, *Taraboshi*, 28 t’shtatorit, 1913; Katundet e Fshajt e Uizit s’jane maa! Shtatdhet e dy vete graa e finie kjene me dashtuniit’ mledhune t’shtiim m’nji shpii: Shpiis i chje dhane zjerrmi. Kreshinket e Ballkanit burrat e diplomaiciis djegin t’gjallet: Mbas qi u marue ai chob i pa shoq shpijat chjene renue me dynamite. Katundet e Beshtezhninit e t’ Smaçit chjene edhe ata t’ dieguna mas qi i plaçchitene; mashchujt chjene coptue me thicha ja t’grime. Dhe chatundet e Kramoviçit patne t’djeuna e t’palçchituna n’Mazniche sa t’shchreterve i chjene pree pree chrahe, chame, hune e veshe. Maa fat miret chjene myte me thichaja t’grime. N’ Zhabel, n’bajrach t’ Dushchojes n’gjyqet t’Gjachoves t’Pejes, n’Reche s’njehen shpijat e rrenueme e t’plaçchituna, mashchujt t’mytun me thicha ja t’grime grate ffinite e pleqt chjeqe

Një meritë tjetër e veçantë e shtypit shqiptarë të kësaj kohe është se përcillte me vëmendje të madhe edhe shtypin serb i cili raportonte mbi krimet serbe në Kosovë dhe në Dibër.²⁰ Kontribut tjetër e shtypit shqiptar të kohës është se i ka botuar të gjitha memorandumet, letrat,

cheredite. Ato t'mjerat chrahina shqyptare qi i chjene fale chreshnichave t' Balchanit jane sot cherdii e mnereshme, jane nji ziermuer i mnereshme chu nuch asht maa jete chu s'nihet t'lehun qejsh as chendim gjellash.

²⁰ "Nji gazetë serbishte mi barbarizmat sërbe", *Atdheu*, 30 vjesht'e III-të 1913; Tuj diftue ne ato pak lajme qi marrim mi barbarizmat serbe në Shqypnie të Sipërme asht ditun se armiqt shpesh herë nuk i marrin, përkthëjmë këtu fjalë për fjalë mizorinat qi ka ba ushtria serbe nër vise të Dibrës e të Kosovës, si i shkruen gazeta serbishte e socialistve "Rasniçke Novina" e të shifet sheshazi qyqetenimi, qi diplomatët serb shkruheshin, se dojshin me na prue ne shqyptarëve...mbas qi kjen thye shqyptarët prej Strugët, Dibret e Pishkopojes nisne m'u bashkue rreth Prizrendit, ku nji tufë ushtore serbe tuj ardh prej Tetovet mi mal të Sharrit shkoj e i rrethoj. Nji tejshkrim u dha asi kohet zyrtarisht prej qeveries serbe, i diftofte botës, se keta të rrethnuemit nuk deshtne me ranë dorë por kjo asht nji rrenë! Të gjith këta shqyptarë u bane teslim, e mandej kjen da nër trupa ka dhet e dhet, kjen vra të gjith! Ushratet kishin urdhënin e përgjithshëm mos me xan rob asnji. Në krahinë të Lumës vepronte X. E I XVIII, I Bor. I X. tabori ishte ma perpara edhe ndër ditët e para shqyptaret i ranë me shpejtim edhe e thynë. Mbas qi erdhi taborri I XVIII me 6 topa shqyptarët kjen shtërngue me ik. Shume kjen nxan rob edhe, tuj ra nër gjuj lypshin me i fal jeten, por kot se kjen mbyt të gjith, o mbytun me ka nji syngji në bark, ose me ka nji plumb kresë. Midis Prizrendit edhe kufinit shqyptar gjindshin nja 15 copë katunde shqyptare, prej të cilave ma e shumëta e tyne nuk kishin marr aspak pjesë në kryengritje edhe mashkullia e tyne po rrihishin nër shpija të veta tuj i pritun si nënurdhës të qetë ushtarët serb. Ato shpresoshin se kishin me kenë të falun, por urdhëni ishte: "Asnji t'falun, asnji pshtim". Dy të parat katunde kjenë rrethue edhe komandanti serb bani me ardh të gjith mashkujt e rritshëm, 83 vetë i mblodh në nji vend e i vran të gjith. Në tjerat katunde i muerne shqyptarët e i lidhne nër ceta 40 vetësh edhe i thernë të gjith. Kështu bitë ma lirë, se për ta nuk vite me harxhue fyshekun. Midis t'ushtarëve gjindeshe edhe nje gabel, i cili me gjith gëzim e bate at punë, në vent qi shum ushtarë t'onë nuk doshin me marr pjesë në këtë gjakderthje. Por kjo nuk asht gjith, ndër gjitha këto katunde shqyptare kjen mytun të gjithë e deri qejt e pulat. Gra e fëmie midis brimëve qi knoshin, kjenë të therun me syngjia e me thika, ose të vramun. Shpijat gjene ndezun të gjitha, e gratë, të cila si t'ë tërbueme, tuj bjertun u lshoshin, në zjam, per me pshtue fëmiet e tine kjene vra. Të vramit e te plagnuemit kjenë hjedhun në zjarm, për mos me bjerr kohë tuj i vorrue. Disa gra me fëmie nër durë qi mudoieshin me pushtue në t'ikun prej kësaj mizorie, por kot, se plumbat ishin ma të shpejt, Ushtarët i mbytshin tuj thirr: "Nдалu! Për Zotin ti s'ke me ba ma fmie!". Prej 15 katundeve 9 kjene rrënue krejt, në vënt qi nër tjerat muerne të gjith mashkujt qi muejtne me i zan e i vrane. Në rreth të Dibrës vepronte taborri i XII. Ndësisit e atyne katundeve ikne tuj kërke pshtim nër male. Por ndjekist, mas qi i dogjën katundet e tyne mbrine edhe mizorinat e tine jane të mëdha, sa s'diftohen. Askush nuk pshtoj prej tërbimit t'ushtarëve. Katundet qi ishin shkje për qark, u banë të zotët e gjasë e të mallit të tyne...Në Serbie Jugore (Ne Kosovë e Dibër) mbretron paqja. Nuk asht ma kush atje, qi të ngrehet përseri!-"

korrespondencat dhe protestat e krerëve shqiptarë dërguar personaliteve dhe kancelarive të Fuqive të Mëdha të kohës, në të cilat protestohet për padrejtësitë që ishin bërë ndaj shqiptarëve me caktimin arbitrar të kufijve të Shqipërisë dhe për dhunën që ushtronin mbi shqiptarët e pushtuar nga Serbia²¹. Leo Frundlich i cili mblodhi raportet e gazetave më në emër të Evropës mbi krimet serbe në Kosovë, në librin tij *“Golgota e Shqipërisë”* shkruante: Korrespondenti special i *“Daily Telegraph”* e raportoi këtë: *“Sjelljet mizore të trupave të gjeneralit Jankoviç ua shkuan të tana tmerreve të historisë. Serbët, në marshimin e tyre drejtë Shqipërisë, i vranë pabesish jo veç shqiptarët e armatosur por në tërbimin e tyre edhe individët e pa armatosur – pleqtë, gratë, fëmijët dhe bebet në gji të nanave. Të dehun prej fitores, oficerët serbë shpallën së mënyra e vetme për me prue paqe në Shqipëri ishte me i shfarosë shqiptarët. I vranë 3000 njerëz veç në zonën ndërmjet Kumanovës dhe Shkupit. U vranë 5000 shqiptarë nga serbët në zonën e Prishtinës”*²². Gazeta *“Dielli”* lidhur me gjenocidin dhe shfarosjen që po bëhej mbi popullatën shqiptare shkruante: *“Për çudi moti 1912-1913 na tregoj që Turqia megjithëse humbte luftën, por ushtria e saj u tregua e qytetëruar, se s’trazoj, s’prishi, s’therri njeri, për kundër Aleancës Ballkanike që banë të gjitha barbarizmat, ushtritë e tyre qenë bashibozuk, kasape, vandale, kanibale. Këta s’lanë gurë mi gurë, përmbysën, theren, dogjën, çnderuan, të tëra të ligat i bën këta qena. Pastaj kanë sy e fytyrë e faqe e thonë luftojmë për kryq e të krishterë”*²³.

3. Krimet greke në viset e jugut

Shtypi shqiptar i kohës raportonte për krime të panumërta të grekëve mbi popullatën shqiptare në viset e pushtuara. Me këtë temë u morën shumica e gazetave të kohës si: *“Përlindja e Shqipërisë”*, *“Atdheu”*, *“Shqypnia e Re”*, *“Taraboshi”*; *“Ushtimi i Kujës”*, *“Besa Shqiptare”*, pa dallim ku dilnin ato në Veri apo në Jug të Shqipërisë apo edhe jashtë atdheut²⁴. Për krimet greke shkruante edhe shtypi i huaj dhe dokumentet e kohës. Në librin e Haris Silajxhiqit *“Shqipëria*

²¹ *Besa Shqiptare*, 5 korrik 1913; *Shqypnia e Re*, 6, Korrik 1913.

²² Leo Freundlich, *Golgota e Shqipërisë*, Prishinë, 2010, f. 23.

²³ *Dielli*, 1 Gusht, 1913.

²⁴ Fatmira Rama, *Shtypi shqiptar rreth copëtimit të Shqipërisë në Konferencën e Londrës të vitit 1913*, *Studime Historike*, 3-4, Tiranë, 1999f. 53.

dhe SHBA në arkivat e Uashingtonit” shkruan se nga tetori i vitit 1913 janë djegur rreth 35 mijë shtëpi dhe janë vrarë 20 mijë njerëz në Jug të Shqipërisë, qindra mijëra njerëz kishin mbetur pa ushqim, fondi amerikan për ndihmë të Shqipërisë, i cili përfaqësohej nga Pil Viljet, që vizitoi Shqipërinë në gusht të vitit 1913, raportonte se në Shqipëri as nuk mund të mendohej se do të gjendeshin aq shumë vuajete të tmerrshme njerëzore.²⁵ Sipas të dhënave të tij, mijëra njerëz janë të pa strehë dhe vdesin nga uria dhe malarja. Janë kryer krime të padëgjuaara ndaj grave të pafajshme. Për këto krime çnjerëzore, Pil Vilit akuzonte kishën greke²⁶: “Viktimat janë gati të të gjithë mysliman, 200 mijë bektashi dhe 100 mijë synit me përjashtim të 10 mijë katolikëve të cilët nuk provokonin askënd”. Autori i këtij fondi theksonte se këto kanë ndodhur pas përfundimit të luftërave ballkanike, pra në kohë paqeje. Pil Vilit theksonte se duhet t’u ndihmohej shqiptarëve se ata meritojnë përkrahje po aq sa edhe shtetet tjera evropiane, sepse ata nuk janë lindor dhe nuk janë turq, arab apo persian, ata janë perëndimor pjesa më e madhe prej tyre kanë sytë e kaltër dhe janë biond²⁷.

Gazeta “*Dielli*” e datës 22 gusht 1913 shkruante se këto ditë kemi marrë lajme të veçanta nga Shqipëria, që : grekët kur mësuan se Korça, Gjirokastra, Delvina, Himara dhe Përmeti etj., i mbetën Shqipërisë, grekët u tërbuan, po bëjnë barbari të cilat as hotentotët e Afrikës nuk do pranonin ndonjëherë ta bëjnë.²⁸ “Në Korçë, ushtarët grekë zënë dhe dhunojnë gratë dhe vajzat në mes të rrugëve, si kafshë të egra! Burrat që guxojnë të kundërshtojnë i vrasin menjëherë. Kështu, të birin e Delian Panaritit e vranë, duke e goditur me një dru në kokë, nga se tentoi ta mbronte një zonjë, të cilën oficerët e Greqisë e kishin zanë ta turpëronin. Zotin Nepsi Furxhinë e rrahën nga se nuk desh të iu bashkohej tradhtarëve dhe tu ndihmonte oficerëve grekë që ti rrëmbejnë e ti dhunojnë femrat e Korçës. Atdhetarin Rehmi Rusi Leskuviku, e burgosën ngase pati kurajo ti qortoj grekomanët për ndihmën që u japin oficerëve për ti mbaruar barbaritë e tyre. Në anën tjetër lajmojmë së grekët po bëhen gati që ti vënë zjarr Korçës, ta bëjnë pluhur, pastaj të ikin”.²⁹ Më tej kjo gazetë shtonte: Mbreti Konstantin, dhe qeveria e tij me zotin Venizelo, në vend që të punojnë

²⁵Haris Silajxhiç, *SHQIPËRIA dhe SHBA në arkivat e Washingtonit*, Tiranë, 1999, f. 7.

²⁶Po aty.

²⁷Po aty.

²⁸*Dielli*, 22, gusht, 1913.

²⁹Po aty.

dhe të mbushin botën më gënjeshtër për trimëritë dhe qytetërimin e ushtrisë greke, është mirë që të marrin masa të ndalojnë dhe dënojnë të gjithë ata që po bëjnë këto barbari në Shqipëri.

Shqiptarë të masakruar nga ushtritë e Aleancës Ballkanike në ballinën e gazetës "Österreichische Illustrierte Zeitung", 15 dhjetor 1912

Lidhur me krimet greke dëshmojnë edhe dokumentet e kohës të cilat raportojnë për krimet dhe mizori të shumta, për këto krime, delegatët e Çamërisë dhe të Delvinës më 28 dhjetor 1912 i ishin drejtuar Qeverisë së Përkohshme, dhe ky dokument i përshkruan kështu zhvillimet në viset e jugut të Shqipërisë³⁰ :... *Brenda disa ditëve kur ushtria greke pushtoi Sarandën komitetet greke dhe kretase, numri i të cilëve arrin në dhjetë mijë me pëlqimin e ushtrisë së rregullt greke, përveç që janë duke grabitur e shkatërruar pasuritë dhe pronat, posaçërisht të popullsisë muhamedane, janë duke ua prishur nderin*

³⁰Republika e Shqipërisë, Drejtorja e Përgjithshme e Arkivave, *Dokumente për Çamërinë 1912-19139*, Tiranë, 1999,f.2.

grave, vepër të cilin nuk e kanë bërë as popujt e pa qytetëruar të mesjetës, kanë vrarë, kanë vrarë e therrë në mënyrë mizore fëmijët para syve të prindërve të tyre dhe kanë zhdukur krejtësisht popullsinë muhamedane. Dhe disa bashkatdhetarë që kanë pretenduar kombësinë shqiptare nuk kanë shpëtuar nga keqbërjët e tyre³¹.

CRIMES OF THE BALKAN ALLIANCE ACCORDING TO THE ALBANIAN PRESS OF THE TIME (1912-1913)

Summary

This paper relies primarily on the information provided by the articles of the newspapers of the time which have been published in Albania and abroad, such as: "Përlindja e Shqipërisë", "Atdheu", "Shqypnia e Re", "Taraboshi", "Ushtimi i Kujës", "Besa Shqiptare", etc. These articles on their pages have transmitted also the world press about Serbian, Montenegrin and Greek crimes. The press of the time (1912-1913), has a great value for the study of crimes during the Balkan Alliance from 1912 to 1914. Besides Albanian press, in this paper there was taken into consideration also the press of other countries and the various studies regarding the main subject.

---

³¹Po aty.